

Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΡΕΠΑΝΙΩΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΚΑΚΙΟΥ

του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΡΕΠΑΝΙΩΤΗ

Εφόρου Σχολικού Σκακιού Εισαγωγή

Το κείμενο που ακολουθεί δεν αποτελεί πρωτότυπη εργασία στο σύνολό του. Αναμφίβολα, υπάρχουν και δικά μου πράγματα, δικές μου επεξεργασίες. Τα περισσότερα, όμως, αποτελούν σύνθεση και απόσταγμα από πράγματα που έχω διαβάσει, που έχω ακούσει, που έχω ζήσει στη σκακιστική μου πορεία και μου είναι δύσκολο να αποδώσω το κάθε τι στον δημιουργό του –αν υπάρχει «δημιουργός» του, με την έννοια ότι γνωρίζουμε ποιος πρωτοείπε ή πρωτοεφάρμοσε κάτι. Όπως και να έχει το πράγμα πάντως, είμαι πρόθυμος να αναγνωρίσω, έστω και εκ των υστέρων, σε όποιον μου το υποδείξει, την πατρότητα και την πρωτοτυπία κάποιας ιδέας του. Υπάρχει μια διάχυτη συμφωνία στον σκακιστικό κόσμο για τη μεγάλη αξία και σημασία που έχει το σχολικό σκάκι για το σύνολο του σκακιού. Οι περισσότεροι φίλοι και τα στελέχη του σκακιού δεν με γνωρίζουν ως ειδικό του τομέα. Κάποιοι λίγοι από τους παλιούς, ίσως θυμούνται ότι είχα ασχοληθεί για λογαριασμό της ΕΣΟ (και της FIDE) με το σχολικό σκάκι την περίοδο 1984-88. Ελάχιστοι θα γνωρίζουν ότι οι πρώτες εκδηλώσεις που οργανώσαμε με τον αείμνηστο πατέρα μου το 1975 στην Καλλιθέα ήταν σχολικά σιμουλτανέ και τα διασχολικά πασσαλινά κύπελλα από το 1975. Κάποιοι ίσως γνωρίζουν ότι από το 1990 υπάρχει στην Καλλιθέα σχολικό σκακιστικό πρόγραμμα (με τα πάνω του και τα κάτω του). Όπως ήταν εύλογο, το σχολικό σκάκι αναπτύχθηκε κυρίως ως αγωνιστική εκδήλωση. Η σκακιστική κοινότητα το θεώρησε σχεδόν πάντα ως χρήσιμη επέκταση των αγωνιστικών της προσανατολισμών. Δύσκολα θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά τα πράγματα από τη σκακιστική σκοπιά, από όπου ξεκίνησαν οι περισσότερες πρωτοβουλίες. Οι διαφορετικές οπτικές (των εκπαιδευτικών-σκακιστών, των γονιών-σκακιστών κ.λπ.) άρχισαν να μπαίνουν στις συζητήσεις όταν άρχισαν να πληθαίνουν και να ακούγονται και αυτές οι φωνές, εμπλουτίζοντας τους προβληματισμούς για το σχολικό σκάκι. Από τις πρώτες στίθες που άναψαν με τη Σκακιστική Ολυμπιάδα του 1984, το μεγάλο σχολικό πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης που ακολούθησε, τα δεκάδες τοπικά προγράμματα, δεκάδες χιλιάδες παιδιά (και οι οικογένειές τους) ήρθαν σε επαφή με το σκάκι. Πόσα παιδιά; Κανείς δεν μπορεί να το πει με ακρίβεια. Ποιοι τα δίδαξαν σκάκι; Ούτε σε αυτό μπορούμε να απαντήσουμε. Πού γίνονταν μαθήματα; Πώς γίνονταν και τι περιλάμβαναν; Δεν ξέρουμε, δεν έχουμε στοιχεία. Ίσως μπορούμε να τα βρούμε, ψάχνοντας και σκάβοντας σε αρχεία, εφημερίδες πανελλήνιες και τοπικές, περιοδικά, ιδιωτικά αρχεία. Γνωρίζουμε, άραγε, τουλάχιστον, πού βρίσκονται σήμερα αυτά τα παιδιά; Κάποιοι είναι αναμφίβολα ανάμεσα στους σημερινούς στυλοβάτες του σκακιού. Οι άλλοι; Αγάπησαν το παιχνίδι μας για όλη τους τη ζωή, ωφελήθηκαν από αυτό ή το ξέχασαν τοποθετώντας το ανάμεσα σε άλλες, άχρηστες ή και δυσάρεστες παιδικές αναμνήσεις; Δεν θα έπρεπε να υπάρχουν δεκάδες χιλιάδες φίλοι του σκακιού γύρω μας; Πού είναι όλοι αυτοί; Πώς επικοινωνεί το οργανωμένο σκάκι με αυτόν τον κόσμο; Αλλά ας δεχτούμε ότι αυτά αφορούν το παρελθόν. Ποια είναι σήμερα η εικόνα; Απλώς και μόνο παρατηρώντας την αγωνιστική δραστηριότητα και τις εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες εύκολα 7 συμπεραίνουμε ότι κάπου κάτι καλό θα γίνεται. Τι όμως και πού και πώς; Πόσα παιδιά κάνουν σήμερα μαθήματα σε σχολεία; Υπάρχουν εκτιμήσεις για δεκάδες χιλιάδες. Πόσοι (κατά βάση σκακιστές) ασχολούνται με την εκπαίδευσή τους; Υπάρχουν εκτιμήσεις για εκατοντάδες. Πόσοι αγώνες γίνονται; Πολλοί. Όμως, πώς γίνονται τα μαθήματα; Από ποιους; Με τι εφόδια; Πώς τα καταφέρνει ο δάσκαλος του παραμεθόριου σχολείου που ζητάει την κεντρική βοήθεια για να φέρει τα παιδιά κοντά στο σκάκι τις ώρες της πολιτιστικής δραστηριότητας; Παντού υπάρχει μια όμορφη, δημιουργική ασάφεια. Αν

θέλουμε και επιδιώκουμε όμως να περάσει το σχολικό σκάκι σε ένα ανώτερο επίπεδο, με την ΕΣΟ στο κέντρο της σκακιστικής γνώσης και δράσης, θα πρέπει να μπορούμε να γνωρίζουμε στοιχεία, να θέτουμε στόχους και να παρακολουθούμε την υλοποίησή τους. Η εκτίμηση μου είναι πως με τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαμε ως τώρα ίσως και να μην μπορούσαμε να κάνουμε πολύ περισσότερα. Η ΕΣΟ και οι περιφερειακές ενώσεις διαχειρίζονται σήμερα τους αγώνες 200 σωματείων και, ως δεχτούμε, 4000 ενεργών σκακιστών. Διαχειρίζονται και τα σχολικά πρωταθλήματα. Είναι δυνατόν να διαχειριστούμε με τα ως τώρα εργαλεία μας π.χ. ακόμη πιο οργανωμένες δραστηριότητες 2000 σχολείων και 30.000 μαθητών; Είναι δυνατόν να εκπαιδεύουμε διαρκώς δασκάλους και εκπαιδευτές σκακιού, να τους τροφοδοτούμε με υλικό και γνώσεις και ενημερωτικές οδηγίες, να καταγράφουμε και να απαθανατίζουμε τις δραστηριότητές τους; Μπορούμε να διανοηθούμε καν ότι έχουμε σήμερα αυτές τις δυνατότητες; Να γνωρίζουμε ποιος κάνει μάθημα πού και αν είναι κάποιος που έχει τις ικανότητες να κάνει τα παιδιά να αγαπήσουν το σκάκι; Να γνωρίζουμε πού γίνεται και ο παραμικρός αγώνας, να αξιολογούμε και να επιβραβεύουμε τις προσπάθειες των παιδιών με ένα σύστημα βαθμών αξιολόγησης, να φροντίζουμε για διαρκή μετεκπαίδευση και αξιολόγηση και πιστοποίηση των εκπαιδευτών, να προωθούμε εφόδια και υποστηρικτικό υλικό; Και όλα αυτά, σε αγαστή συνεργασία με μια σειρά από παράλληλα εμπλεκόμενους φορείς: Το Υπουργείο Παιδείας και τις τοπικές σχολικές διευθύνσεις, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, για τη διάθεση χώρων αλλά και τη συνεργασία για τοπικές εκδηλώσεις και πρωταθλήματα, τους φορείς των γονέων, και φυσικά, τις δικές μας τοπικές σκακιστικές μονάδες; Η απάντησή μου είναι πως, με τη σημερινή κατάσταση των πραγμάτων, αλλά και πολύ χειρότερα, με τη διαφαινόμενη εξέλιξή τους, δεν μπορούμε. Θα χρειαστούμε μια νέα δομή που θα παρακολουθεί όλα αυτά τα πράγματα, θα εξετάζει την πορεία τους και θα εισηγείται στο Διοικητικό Συμβούλιο τρόπους και μέτρα για την υλοποίηση των εισηγήσεων αυτών. Το κυριότερο όμως: Θα τα υλοποιεί. Με ποια εργαλεία θα γίνονται αυτά τα καινούργια και πολύ περισσότερα πράγματα; Μόνο ένας τρόπος υπάρχει: Με τη χρήση και αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών και μεθόδων κοινωνικής δικτύωσης. Το μεγαλύτερο μέρος πρέπει να γίνεται διαδικτυακά. Αλλιώς, δεν υπάρχει περίπτωση να καταφέρουμε συστηματικά το οτιδήποτε. Πανελλήνια επιτροπή για το σχολικό σκάκι (ΠΕΣΣ) Με σκοπό την αναβαθμισμένη οργάνωση του σχολικού σκακιού, εισηγούμαι τη δημιουργία της Πανελληνίας επιτροπής για το σχολικό σκάκι (ΠΕΣΣ): Η επιτροπή θα αποτελείται: (1) από θεσμικά μέλη: Θα έχουν δικαίωμα συμμετοχής από τη θέση τους: (α) όλα τα μέλη του ΔΣ της ΕΣΟ (β) οι πρόεδροι, γεν. γραμματείς και τα επιφορτισμένα με το σχολικό σκάκι μέλη των ΔΣ των περιφερειακών ενώσεων (γ) το επιφορτισμένο με το σχολικό σκάκι μέλος των ΔΣ των σωματείων της ΕΣΟ (δ) οι εκπρόσωποι άλλων φορέων που θα εμπλέκονται με το σχολικό σκάκι (2) από εμπειρογνώμονες: Στην κατηγορία αυτή μπορούν να εντάσσονται όλοι όσοι έχουν υπηρετήσει ή ενδιαφέρονται να υπηρετήσουν το σχολικό σκάκι: εκπαιδευτικοί, γονείς, εκπαιδευτές σχολικού σκακιού, σκακιστές κ.ο.κ. Για την έγκριση της συμμετοχής των μελών αυτών, θα αρκεί απόφαση του Έφ. Σχολικού Σκακιού, η οποία θα επικυρώνεται (και ενδεχομένως, θα ανατρέπεται) από το ΔΣ της ΕΣΟ. Για να ενεργοποιηθεί η συμμετοχή τους, όλα τα μέλη της ΠΕΣΣ θα πρέπει να στείλουν στη γραμματεία της ΕΣΟ μια εκδήλωση ενδιαφέροντος όπου θα αναφέρουν τη θεσμική ή άλλη σχέση τους με το σχολικό σκάκι, θα παρουσιάζουν τους τομείς όπου ειδικότερα ενδιαφέρονται και μπορούν να συνεισφέρουν και θα επισυνάπτουν ένα σύντομο βιογραφικό τους, το οποίο θα είναι δημόσιο και από το οποίο θα μπορούν να επιβεβαιωθούν τα πιο πάνω στοιχεία. Επίσης, θα είναι απαραίτητη η κοινοποίηση ασφαλούς ατομικού (όχι κοινόχρηστου, π.χ. οικογενειακού) λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μέσω του οποίου θα κοινοποιείται στο μέλος ο κωδικός πρόσβασης στο φόρουμ και ό,τι άλλα στοιχεία ενδεχομένως χρειάζονται για τη

δραστηριότητά του (π.χ. έγγραφα, ημερήσιες διατάξεις). Η ΠΕΣΣ θα δραστηριοποιείται: (α) Με τη σύνθεση, μεταξύ των μελών της, ειδικών (μόνιμων ή ad hoc) υποεπιτροπών που θα αναλαμβάνουν τη διερεύνηση, επεξεργασία, εισήγηση ή/και υλοποίηση συγκεκριμένων θεμάτων. Η σύνθεση αυτών των υποεπιτροπών θα προχωράει καθώς θα αναπτύσσεται η ΠΕΣΣ, θα γίνεται με απόφαση του ΕφΣΣ που θα επικυρώνεται ή θα απορρίπτεται από το ΔΣ της ΕΣΟ. (β) Με δημόσια διαδικτυακή συζήτηση στα ειδικότερα θέματα μέσω ειδικού φόρουμ που έχει ήδη εγκατασταθεί δοκιμαστικά στον ιστότοπο της ΕΣΟ. Η συζήτηση θα γίνεται επώνυμα. Αρχικές εισηγήσεις θα γίνονται από τον ΕφΣΣ ή τους προέδρους των ειδικών (μόνιμων ή ad hoc) υποεπιτροπών. 8 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΚΑΚΙ (γ) Με διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και άλλων μορφών δημόσιου ζωντανού διαλόγου, στα (όχι αποκλειστικά, όμως) πλαίσια σχολικών αγώνων κ.λπ. εκδηλώσεων. (δ) Με κάθε άλλο πρόσφορο μέσο από αυτά που προβλέπονται με το καταστατικό και τις αποφάσεις του ΔΣ της ΕΣΟ. Πεδία δραστηριοποίησης της ΠΕΣΣ (ενδεικτικά): Ειδικότερα, θα χρειαστούν κινήσεις και δράσεις στους εξής τομείς: Αγωνιστικά: Κατάστρωση συνολικού και, λίγο πολύ, μόνιμου αγωνιστικού προγράμματος, με εξειδικεύσεις σε τρία επίπεδα: Πανελλήνιο (οργανωτικός φορέας: ΕΣΟ), περιφερειακό (ΟΦ: σκακ. ενώσεις), τοπικό-δήμοι (ΟΦ: σκακ. σωματεία). Ανάλυση του προγράμματος σε όλες τις φάσεις, με εναλλακτικές ημερομηνίες και συνυπολογισμό των ιδιαιτεροτήτων του αγωνιστικού προγράμματος ΕΣΟ και Ενώσεων (διασυλλογικά τα πρωινά της Κυριακής), των λειτουργιών των σωματείων (προπονήσεις τα Σαββατοκύριακα), του σχολικού προγράμματος (τήρηση ελάχιστου αριθμού ωρών μαθημάτων, εξετάσεις μετά το Πάσχα, εξετάσεις διαφόρων διπλωμάτων κλπ), και της συνεργασίας με τις τοπικές αρχές (π.χ. ένταξη διαφόρων φάσεων σε τοπικές εκδηλώσεις). Το επίσημο πρόγραμμα θα πρέπει να περιέχει: (α) Ατομικά πρωταθλήματα στα εξής επίπεδα: • Πρωτάθλημα τάξης (όχι υποχρεωτικά, περισσότερο για γνωριμία) • Πρωτάθλημα σχολείου/συγκροτήματος σχολείων (όχι υποχρεωτικά, περισσότερο για γνωριμία) • Πρωτάθλημα δήμου (διαδημοτικό ή νομαρχιακό σε περίπτωση μικρού αριθμού συμμετοχών, ειδικών τοπικών συνθηκών κ.λπ.), ενταγμένο στο πανελλήνιο • Πρωτάθλημα περιφέρειας, ενταγμένο στο πανελλήνιο • Πανελλήνιο πρωτάθλημα (β) Ομαδικά πρωταθλήματα στα εξής επίπεδα: • Πρωτάθλημα δήμου (διαδημοτικό ή νομαρχιακό σε περίπτωση μικρού αριθμού συμμετοχών, ειδικών τοπικών συνθηκών κ.λπ.), ενταγμένο στο πανελλήνιο • Πρωτάθλημα περιφέρειας, ενταγμένο στο πανελλήνιο • Πανελλήνιο πρωτάθλημα Θα πρέπει να επιλυθούν τα κυριότερα προβλήματα που έχουν διαπιστωθεί στην πράξη: (α) Η μετατροπή των σχολικών πρωταθλημάτων σε οιονεί ράπιντ παιδικά/εφηβικά πρωταθλήματα, αφού κυριαρχούν σε αυτά τα παιδιά με αγωνιστική πείρα, με αποτέλεσμα την απογοήτευση και απομάκρυνση των υπόλοιπων μαθητών. Ως πιθανώς χρήσιμα εργαλεία που πρέπει να εξεταστούν και να αξιολογηθούν για την υπέρβαση αυτού του φαινομένου αναφέρω ενδεικτικά: • Την επέκταση του εθνικού συστήματος αξιολόγησης στους σχολικούς αγώνες σε συνδυασμό με την απόδοση βαθμών συμμετοχής σε πρωταθλήματα. Έχει ανατεθεί σχετική μελέτη στην ειδική επιτροπή. • Σε συνδυασμό και με την αξιολόγηση, την καθιέρωση των κατηγοριών στα ατομικά πρωταθλήματα, με ειδικό σύστημα βραβεύσεων κ.λπ. • Την αξιολόγηση και επιβράβευση σχολείων και εκπαιδευτών και από τον αριθμό των συμμετοχών. (β) Η ανεπαρκής χρήση των ομαδικών αγώνων για την κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Είναι οξύμωρο την ώρα που ολόκληρος ο μηχανισμός της ΕΣΟ κινείται κατά κανόνα γύρω από διασυλλογικούς αγώνες, όταν οι πάντες εξυμνούν τα θετικά στοιχεία τους κ.λπ., να μη χρησιμοποιούμε αυτό το εργαλείο εκεί όπου θα ήταν πιο αποδοτικό από όλα: στα ομαδικά σχολικά. Σημειώνω: • Εφόσον το πρόγραμμα είναι γνωστό, τα ομαδικά σχολικά σε επίπεδο δήμου (ή διαδημοτικά, σε μικρές συμμετοχές) μπορούν να ξεκινήσουν και από τις πρώτες εβδομάδες της σχολικής χρονιάς και να τροφοδοτούν με την

εξέλιξή τους το ενδιαφέρον σε όλο το σχολείο. • Με χρόνους σκέψης ράπιντ, μπορούν να οργανώνονται σε διάφορα σημεία, π.χ. με τρεις αγώνες ανά αγωνιστική, έτσι ώστε να μην επιβαρύνονται οργανωτικά διαρκώς όλα τα σχολεία, ή να οργανώνονται σε κατάλληλο χώρο του τοπικού συλλόγου ή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, αυξάνει και η ευρύτερη γνώση και ενημέρωση για τα οργανωτικά του σκακιού. • Μειώνουν την αντιπαλότητα και αντίθετα, φέρνουν κοντά τους μαθητές με αγωνιστική/συλλογική πείρα και τους μαθητές που ασχολούνται μόνο στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος. Πρέπει να εξεταστεί η ενδεχόμενη δυνατότητα συμμετοχής και με περισσότερες ομάδες (π.χ. μικρότερων τάξεων) πάλι με σύστημα αξιολογικών κατηγοριών. • Ο ιδανικός αριθμός των μελών κάθε ομάδας φαίνεται να είναι η εξάδα (τουλάχιστον δύο αγόρια ή κορίτσια). (γ) Η ειδική δυσκολία από τη χρονική συμπίεση στο αγωνιστικό πρόγραμμα, αλλά και την έλλειψη τοπικών αγώνων και επιβραβεύσεων στο τέλος της σχολικής περιόδου, κάτι που είναι αντίθετο στη λογική κάθε σχολικού προγράμματος και στην επιβράβευση των παιδιών για την επιτυχή συμμετοχή τους. Εδώ χρειάζονται ιδέες για την αναζήτηση χρήσιμων εργαλείων για την υπέρβαση αυτού του φαινομένου. Εντελώς ενδεικτικά, θα μπορούσε να είναι η πραγματοποίηση ανοιχτής σχολικής εκδήλωσης με ελεύθερη θεματική και όπου θα παίρνουν τα ειδικά αναμνηστικά διπλώματα για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα μαθημάτων και στις σκακιστικές δραστηριότητες της χρονιάς. Π.χ.: • Τα παιδιά παρουσιάζουν κάποιο σκετς ή μια παρτίδα σε σκακιέρα κήπου • Αντιμετωπίζουν τον εκπαιδευτή τους ή κάποιον ισχυρό σκακιστή της περιοχής σε σιμουλτανέ • Αντιμετωπίζουν σε πολλές σκακιέρες κάποιο άλλο σχολείο • Αγωνίζονται σε ένα μεικτό σχολικό πρωτάθλημα μπλιτς χωρίς κατηγορίες κ.ο.κ. Τεκμηρίωση με συγκέντρωση των σχετικών εγγράφων (προκηρύξεις, αποτελέσματα, εκθέσεις, δημοσιεύματα κ.ο.κ.) και μέριμνα για την έγκριση/προώθηση/υλοποίησή τους. Στα πλαίσια αυτά, για τη διευκόλυνση των σχετικών διαδικασιών, θα πρέπει να υλοποιηθούν δράσεις που θα αξιοποιούν το διαδίκτυο για την αυτοματοποιημένη προώθηση αυτών των διαδικασιών. Εκπαιδευτικά: Η ΠΕΣΣ θα πρέπει αφενός να δώσει πρακτικές απαντήσεις στις πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με τις τρέχουσες συνθήκες, και αφετέρου να επιδιώκει τη διαρκή βελτίωση των αναγκών αυτών. Η αναφορά σε σχολικό σκάκι και σε μαθήματα σχολικού σκακιού είναι μια βολική συντόμευση που, όμως, σε επίπεδο σχεδιασμού, δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι χρησιμοποιείται σαν συνολικός όρος για διαφορετικές περιπτώσεις: (α) Στο δημοτικό σχολείο, σκάκι μπορεί να έχουμε στις ώρες του διδακτικού προγράμματος, στις ώρες της δημιουργικής απασχόλησης μετά από το καθημερινό πρόγραμμα, στις επιμορφωτικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται σε σχολικούς χώρους πέρα από το σχολικό πρόγραμμα, ακόμη και έξω από σχολικούς χώρους. Στη μία περίπτωση, στις ώρες του διδακτικού προγράμματος, «το σκάκι πηγαίνει στα παιδιά»¹ Εκεί, δεν έχουμε ακριβώς διδασκαλία σκακιού, αλλά περισσότερο γνωριμία με το σκάκι και τις πολλές πλευρές του. Είναι ένας πολύ χρήσιμος τομέας, στα όρια όμως αυτού που ο σκακιστικός κόσμος κατανοεί ως «(αγωνιστικό) «σχολικό σκάκι», και είναι πιο κοντά στις «παράλληλες σκακιστικές εκδηλώσεις». Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, «το παιδί πηγαίνει στο σκάκι». Τα παιδιά έρχονται επειδή επιλέγουν μόνο τους να μάθουν σκάκι. Εδώ δραστηριοποιείται περισσότερο ο σκακιστικός κόσμος. Τα μαθήματα αυτά χαρακτηρίζονται από το σκακιστικό επίπεδό τους (τα παιδιά μπορεί να είναι εντελώς αρχάρια ή να έχουν λίγες ή περισσότερες γνώσεις), αλλά και από την εμπειρία των εκπαιδευτών και την ηλικία των παιδιών. Σημειώνω ότι στα μαθήματα που γίνονται στα πλαίσια της δημιουργικής απασχόλησης, πρέπει να διδάσκει εκπαιδευτικός, ενώ σε όλα τα υπόλοιπα μπορεί να διδάσκει και εκπαιδευτής σκακιού που προέρχεται από άλλους χώρους (π.χ. σκακιστές, γονείς κ.λπ.) Αν θεωρήσουμε (όπως συμβαίνει στην πραγματικότητα) ως κύριο όγκο σκακιστικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας τις επιμορφωτικές εκδηλώσεις, απομένουν να λυθούν δύο προβλήματα: Τα

διαφορετικά επίπεδα διδασκαλίας και τα διαφορετικά επίπεδα αντίληψης, γνώσεων και προόδου των παιδιών. Με άλλα λόγια: Έκφραση που άκουσα πρώτη φορά, μαζί με την ανάποδή της, από τον Κώστα Γιουβαντσιουδή. Πρέπει να υπάρχουν διαδικασίες που θα μαθαίνουν σκάκι στα παιδιά ξεκινώντας από την αρχή, από τη σκακίερα και τα κομμάτια. Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στο γενικότερο αντιληπτικό επίπεδο των παιδιών (π.χ. διαφορετικά για τις πρώτες τάξεις του δημοτικού και διαφορετικά για τις τελευταίες), αλλά θα πρέπει, ανεξάρτητα από το σημείο έναρξης, να καταλήγουν στην Στ' Δημοτικού σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο στάνταρ σκακιστικών, πρακτικών και θεωρητικών γνώσεων. Επιπλέον, θα πρέπει να διατυπωθούν μέθοδοι αναγνώρισης και στήριξης παιδιών που θα υπερέχουν σημαντικά από τα συνομήλικα παιδιά τους πριν τοποθετηθούν σε ανώτερα τμήματα κ.λπ. Επικεντρώνοντας ακόμη περισσότερο στην τυπική περίπτωση όπου τα παιδιά αρχίζουν το σκάκι στο σχολείο, μια πρώτη προσέγγιση θα μπορούσε να είναι η εξής (τα διδακτικά βιβλία θεωρούνται ότι έχουν διετή κύκλο ζωής). Στη στήλη με την επικεφαλίδα Α' ΔΗΜ βλέπουμε την τυπική εξέλιξη του προγράμματος. Τα δύο πρώτα χρόνια, τα παιδιά ακολουθούν το πρόγραμμα του βιβλίου 1. Όπως βλέπουμε, τα παιδιά που αρχίζουν από τη Β' ΔΗΜ θα κάνουν το ίδιο βιβλίο, με ελαφρά μικρότερη άνεση (λιγότερες ασκήσεις επανάληψης κ.λπ.) Τα παιδιά που ξεκίνησαν στην Α' ή στη Β' Δημοτικού, θα συνεχίσουν στη Γ' και Δ' τάξη με το βιβλίο 2 και στην Ε' και Στ' τάξη με το βιβλίο 4. Το βιβλίο 3 είναι για παιδιά που θα αρχίσουν στη Γ', Δ' ή Ε' τάξη του Δημοτικού. Περιέχει διατυπωμένο πιο συνεκτικά όσα περιέχουν τα βιβλία 1 και 2. Τα παιδιά που θα ξεκινούν στην Γ' Δημοτικού θα έχουν την άνεση να κάνουν το βιβλίο σε δύο χρόνια, τα παιδιά που ξεκινούν στη Δ' και Ε' Δημοτικού θα πρέπει να κάνουν το βιβλίο σε έναν χρόνο. Τέλος, το βιβλίο 4 είναι για τα παιδιά των δυο τελευταίων τάξεων (εκτός από τα αρχάρια) και περιέχει γενικότερα στοιχεία σκακιστικών γνώσεων. Για τα παιδιά που θα θελήσουν να ξεκινήσουν σκάκι στη Στ', θα ξεκινούν με το βιβλίο 3 και ανάλογα με την πρόοδο, θα περνούν και στο βιβλίο 4 ή όχι. Τα μεγαλύτερα αρχάρια παιδιά, Α-Γ Γυμνασίου, θα παραπέμπονται στον τοπικό σύλλογο ή σε έξτρα ειδικά μαθήματα. Η αφίσσα αυτή φιλοτεχνήθηκε από μαθητή Τα παιδιά που θα είναι πιο προχωρημένα από την τάξη τους, θα προβιβάζονται από τον δάσκαλο στην αντίστοιχη τάξη (που θα παίρνει όμως υπόψη τους και τις γενικότερες διαφορές λόγω ηλικίας, επιπέδου γνώσεων κλπ). Συνεπώς, θα χρειαστούν υποεπιτροπές ή ομάδες εργασίας που θα εργαστούν σε θέματα όπως η διατύπωση αναλυτικών προγραμμάτων, η συγγραφή των βιβλίων (εναλλακτική: η ανάθεση των βιβλίων και η έγκρισή τους), η διατύπωση προδιαγραφών για τις ικανότητες των εκπαιδευτών και τη διαρκή μετεκπαίδευσή τους. Τα βιβλία δεν θα πρέπει να είναι πολύ μεγάλα (π.χ 120 σελίδες 14x20), θα πρέπει (ιδίως το 1ο) να έχουν κατάλληλη εικονογράφηση, και θα πρέπει να συνδυάζονται με υποστήριξη (σε ασκήσεις, επιπλέον παραδείγματα κ.λπ) μέσω διαδικτύου. Στα πλαίσια αυτού του τομέα δραστηριότητας της ΠΕΣΣ θα πρέπει επίσης να εξεταστούν άλλα θέματα που συνήθως αγνοούνται όταν αναφερόμαστε στο σχολικό σκάκι, όπως, ενδεικτικά:

- Η σύνταξη επιστημονικών προγραμμάτων που θα παρακολουθήσουν π.χ. την εξέλιξη των παιδιών που ξεκινούν να μαθαίνουν σκάκι από συγκεκριμένη ηλικία ακόμη και μετά από το δημοτικό σχολείο. Υπό την επίβλεψη και με τις οδηγίες π.χ. πανεπιστημιακών σχολών θα μπορούσαν να διατυπωθούν και να αναζητηθούν ακόμη και διεθνείς επιδοτήσεις για διαχρονικά ερευνητικά προγράμματα που θα εξετάζουν τη χρήση και την αξιοποίηση του σκακιού ως εκπαιδευτικού εργαλείου, ως εργαλείου κοινωνικοποίησης κ.λπ.
- Η διατύπωση επιμορφωτικών προγραμμάτων με διαφορετικό στοχευόμενο κοινό: Εκπαιδευτικούς που μαθαίνουν σκακιστικά θέματα, σκακιστές που εξειδικεύονται σε θέματα εκπαίδευσης ή παιδικής ψυχολογίας κ.ο.κ.

Τεκμηρίωση: Το πρόγραμμα σχολικού σκακιού της ΕΣΟ θα μπορούσε να αξιοποιήσει τη γειτονία με τη FIDE με πολλούς τρόπους. Ένας από αυτούς είναι η δημιουργία ενός κέντρου τεκμηρίωσης στην

Αθήνα. Σε συνεργασία των δύο φορέων, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα αρχείο δημοσιεύσεων για το σχολικό σκάκι και, εφόσον είναι δυνατό, να γίνει διαθέσιμο διαδικτυακά. Στον ίδιο τομέα θεωρώ ότι εντάσσεται η δημοσίευση και αξιοποίηση των βασικών στοιχείων όλων των εκδηλώσεων, από την προκήρυξη μέχρι τα αποτελέσματα και τα σχετικά δημοσιεύματα. Διοικητικά: Είναι φανερό, σε όποιον προσπαθήσει να συστηματοποιήσει όλα αυτά που αναφέρθηκαν πιο πάνω (και τα ακόμη περισσότερα που περιμένουν ανάμεσα στις γραμμές) ότι το σύστημα απαιτεί έναν ευέλικτο, απαιτητικό και λειτουργικό υποστηρικτικό μηχανισμό. Ο μηχανισμός αυτός, ως προς τον τρόπο λειτουργίας του, δεν μπορεί να έχει καμία σχέση με τον τρέχοντα διοικητικό μηχανισμό της ΕΣΟ. Χρειάζεται να είναι αποκεντρωμένος, να στηρίζεται στην ενωμένη συνεισφορά και δύναμη των πολλών. Ας αναλογιστούμε μόνο ότι μερικά από τα όσα περιγράφηκαν πριν σημαίνουν τη δημιουργία, τήρηση και ενημέρωση μητρώων μαθητών, εκπαιδευτών, αγώνων. Σημαίνουν την άψογη συνεργασία όλων των σκακιστικών θεσμών, τόσο κάθετα, όσο και με τους ομότιμους εταίρους στο πρόγραμμα: την Πολιτεία, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το Σχολείο, τους Γονείς, τους Εκπαιδευτές, τους Μαθητές. Σημαίνουν αυτοματισμούς που μας είναι άγνωστοι, αδιανόητοι καν, σήμερα. Δεν μπορεί π.χ. να θεωρεί η ΕΣΟ την παραχώρηση κάποιου υλικού ως αρκετή συμβολή της στην προσπάθεια ενός απομονωμένου σχολείου. Θα πρέπει (μέσω του τοπικού σωματείου ή της περιφέρειας) να εντάσσει αυτό το σχολείο στον σχεδιασμό, να παρακολουθεί και να στηρίζει (ηθικά και με αμφίδρομη ενημέρωση, αν δεν μπορεί αλλιώς) τους πρωτεργάτες της πρωτοβουλίας. Θα πρέπει η ΕΣΟ να κρατάει επαφή με όσα παιδιά, γονείς, εκπαιδευτικούς αποφάσισαν κάποια στιγμή να έρθουν κοντά στο σκάκι και να μαθαίνει γιατί (αν) απομακρύνθηκαν. Θα πρέπει η ΕΣΟ να μετράει, να θέτει στόχους, να αξιολογεί και να ελέγχει. Και επειδή όλα αυτά δεν υπάρχει περίπτωση να γίνουν από στρατιές υπαλλήλων, θα πρέπει να δημιουργήσει αυτόματους μηχανισμούς που θα λειτουργούν σχεδόν μόνοι τους, το πολύ με τη μικρή συμβολή κάποιων (πολλών, όμως) εθελοντών. Τελειώνω με το θέμα της χρηματοδότησης αυτού του μοντέλου ανάπτυξης. Προφανώς, αρχικά, ο μηχανισμός θα βασιστεί, λίγο πολύ, στις υπάρχουσες δομές και θα αναζητήσει τους αναγκαίους επιπλέον πόρους σε ένα μείγμα εισροών όπως αυτές που περιγράφονται στο καταστατικό της ΕΣΟ. Η εκτίμησή μου είναι ότι η συστηματική ανάδειξη και προβολή του σχολικού σκακιού στον συνολικό του όγκο και σε όλο το φάσμα των δυνατοτήτων του θα δημιουργήσει εντελώς νέες συνθήκες για τη χρηματοδότηση των αναγκαίων προγραμμάτων του.